

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) илимий даражасын изденип алуу боюнча **Д 13.20.618** диссертациялык кеңештин эксперти, педагогика илимдеринин кандидаты, **профессор К.Ч.Джанузаковдун 13.00.01. – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы** боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген **Джапарова Замира Бердибековнанын “Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттар”** деген темадагы диссертациясына

КОРУТУНДУСУ

Эксперт, изденүүчү Джапарова Замира Бердибековна тарабынан берилген “Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттар” деген темадагы диссертациясын карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Джапарова Замира Бердибековна тарабынан даярдалып сунушталган кандидаттык диссертация И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) илимий даражасын изденип алуу боюнча **Д 13.20.618** диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Диссертациялык иште **13.00.01. – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы** адистигинин паспортунун 6 жана 7 пункттарынын талаптарына толугу менен жооп берүүчү жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттарды иштеп чыгууга байланыштуу изилдөөлөр жүргүзүлгөн.

2. Диссертациялык иштин максаты.

Диссертациялык иштин максаты катары изденүүчү - жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттарды иштеп чыгуу, эксперимент аркылуу текшерүү жана практикалык сунуштарды берүүнү белгилеген.

Коюлган максат диссертацияда төмөндөгү милдеттерди аткаруу жолу менен чечилген:

1. Педагогикалык-психологиялык, илимий-методикалык адабияттарды теориялык талдоонун негизинде педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун моделин аныктоо.
2. Педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын жана компетенттүүлүк деңгээлин аныктоочу чен-өлчөмдөрүн иштеп чыгуу.
3. Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруу боюнча педагогикалык эксперимент өткөрүү, жана тийиштүү практикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

Диссертациялык изилдөөнүн милдеттери негизинен изилдөөнүн максатына туура келет жана аны ишке ашырууга багытталган.

Диссертациянын изилдөө объектиси катары - жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгү жана ишмердүүлүгү белгиленген. Изилдөөнүн объектиси диссертациянын максатына жетүүгө жана коюлган милдеттерине ылайыктуу туура алынган.

Диссертант тарабынан изилдөө ишинин максатына жетүү жана милдеттерин ишке ашыруу үчүн педагогикалык изилдөөлөрдүн негизги изилдөө методдорунан болгон - сурамжылоо (ангемелешүү, интервью алуу, анкета жүргүзүү); фокус-топтук талкуулоо; документалдык материалдарды талдоо; портфолио ыкмасы; моделдештирүү методу; диагностика жана тесстирлөө методу; педагогикалык байкоо; педагогикалык эксперимент жана статистикалык талдоо жүргүзүү ыкмасы кеңири колдонулуп, изилдөө иштери аткарылган. Изилдөө методдору негизинен изилдөөнүн максатына жана милдеттерине туура жана багыттуу алынган.

Диссертациялык иш негизинен педагогика илиминин жана билим берүүнүн учурдагы актуалдуу маселелеринен болгон – жалпы билим берүү уюмдарында кызмат кылган педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун моделин, эффективдүү педагогикалык шарттарын аныктоого жана практикалык сунуштарын иштеп чыгууга багытталып жазылган. Азыркы учурда, билим берүү мекемелеринде окуу-тарбия иштерин аткарып жаткан мугалимдердин инклюзивдик компетенттүүлүгүн жана педагогикалык тажрыйбалуулугун жогорулатууга багытталып аткарылган илимий иштердин жетишсиздиги, эксперименталдык жол менен такталып чыккан жаңы усулдук жолдордун, практикалык кеңештердин, педагогикалык шарттардын жана жалпы эле изилдөөлөрдүн аздыгынан, белгиленген темадагы диссертациялык иштер жана тематикалар, чынында эле, жалпы педагогика илиминин учурдагы эң көйгөйлүү жана актуалдуу маселелеринен болуп эсептелет.

3. Илимий натыйжалар.

Диссертациялык иште жалпы педагогика илиминин жана билим берүүнүн теориясы менен практикасынын өнүгүүсү үчүн жогорку мааниге ээ болгон төмөндөгүдөй илимий негизделген жаңы теориялык жана практикалык натыйжалар алынган:

1. Кыргыз Республикасында жана чет өлкөлөрдө инклюзивдик билим берүүнүн өнүгүү этаптарын салыштырып талдоо менен педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүнүн маңызы, түзүлүшү ачыкталган.
2. Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттар аныкталып, иштелип чыккан.
3. Педагогикалык шарттардын натыйжалуулугун тастыктаган педагогикалык модель иштелип чыгып, эксперимент аркылуу текшерилип, педагогикалык сунуштар берилген.

Алынган илимий натыйжалардын илимий жаңылыгы жана баалуулугу, жалпы билим берүү уюмдарында иштеген педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун жаңы моделинин, педагогикалык шарттарынын жана практикалык сунуштарынын иштелип чыгышында. Илимий натыйжалардын алынышы жана алардын талдалышы, аргументтелип берилиши негиздүү жана квалификациялык белгилерге туура келет.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү.

Диссертациялык иште алынган натыйжалардын илимий-практикалык маанилүүлүгү жогору, анткени бул эмгекке чейин жалпы билим берүү уюмдарында кызмат кылган педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун модели, педагогикалык шарттары жана аларды колдонуунун практикалык сунуштары эксперименталдык жол менен иштелип чыкпаган.

Диссертациялык изилдөөдөн алынган натыйжаларды жана практикалык сунуштарды жалпы билим берүүчү уюмдардагы педагогдордун кесиптик квалификациясын жогорулатуу курстарында, семинарларында жана жогорку окуу жайларда билим алып жаткан болочок педагогдордун атайын кесиптик компетенцияларын калыптандырууга багытталган сабактарында кеңири колдонсо болот. Алынган илимий-практикалык натыйжаларды жана практикалык кеңештерди, өзгөчө **“Педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун моделин”** педагогикалык кызматкерлердин кесиптик чеберчилигин жогорулатууга байланышкан окуу-

семинарларында жана курстарында колдонуу, практикалык да жана усулдук-практикалык да жактан маанилүү болуп эсептелет.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Издөнүүчү Джапарова Замира Бердибековнанын диссертациялык ишинин авторефератынын жазылышы, изилдөө материалдарынын кыскартылып түшүнүктүү берилиши жана жыйынтыктоочу ой-пикирлери диссертациянын кол жазмасынын мазмунуна толук дал келет.

6. Айрым мүчүлүштүктөр.

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугун белгилөөдө, көрсөтүүдө жана аныктоодо, диссертант тарабынан бул тематикага байланыштуу изилдөөлөрдөгү окумуштуулардын ой-пикирлерине гана шилтеме келтирилип, алынган теманын учурдагы актуалдуулугу так, ачык жана аргументтүү негизделбей, үстүртөн болуп калган.
2. Диссертациялык изилдөөнүн илимий багытын аныктаган ой-пикирге-**“педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттарга”**, диссертациянын биринчи бапында негиздүү көңүл бурулбай калган. Инклюзивдик компетенттүүлүктү калыптандыруунун педагогикалык шарттарынын илимий-теориялык, практикалык жана усулдук негиздерине жана маселелерине, башка мамлекеттерде аткарылган илимий эмгектерге диссертант тарабынан талдоо жүргүзүлүп, диссертанттын өзүнүн көз карашы жана сындуу пикирлери менен толукталып берилгенде, биринчи баптын милдети жана мазмуну толук жетишээрлик деңгээлде болуп ачылмак.
3. Инклюзивдик компетенттүүлүктүн мазмундук структурасы жана деңгээлдеринин үчкө бөлүнүшү жеткиликтүү ачык негизделбей калган.
4. Диссертациянын кол жазмасында жана авторефераттын текстинде айрым орфографиялык жана стилистикалык каталарга жана кемчиликтерге жол берилип калган.

7. Сунуштар

Негизинен, диссертациялык иш илимий жактан жакшы деңгээлде даярдалган. Бирок, диссертациянын баптарынын корутундулары жана илимий эмгектин жалпы корутундулары эмгектин максатына, милдеттерине жараша так жана негиздүү илимий тилде жыйынтыкталып берүүнү талап кылат. Корутундулар изилдөөнүн милдеттерине жана аткарылган изилдөөлөрдүн жыйынтыктарына карата так жооп ирээтинде берилсе жана илимий мазмундуу сүйлөмдөр менен редакцияланып иштелип чыгып түзүлсө, диссертациялык иштин баалуулугу жогору болот.

Диссертациялык изилдөөлөрдүн негизинде даярдаган практикалык сунуштар бир аз жупунураак болуп калган. Практикалык сунуштар кайрадан

такталып, толукталып жана илимий-методикалык жактан байытылып, кеңейтилип берилүүнү талап кылат. Аتكени, эмгектин үчүнчү милдетинин бир бөлүгү –эксперименталдык жол менен тийиштүү практикалык сунуштарды иштеп чыгуу болуп эсептелет.

8. Сунуштамалар.

Диссертациянын кол жазмасында орун алып калган айрым татаал, бир канча ойлоду камтыган сүйлөмдөрдү кайрадан карап чыгуу жана жөнөкөй түшүнүктүү тилде берүү туура болот. Кол жазманын сүйлөмдөрүнүн мазмунун мүмкүн болушунча илимий тилде жана түзүлүштө берилишине көңүл буруу керектиги сунушталат.

9. Корутунду.

Диссертациялык иш педагогика илиминин учурдагы актуалдуу маселелеринен болгон жалпы билим берүү мекемелериндеги инклюзивдик билим берүүнү активдештирүүгө, педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандырууга байланыштуу көйгөйлүү суроолорду илимий жактан иштеп чыгууга багытталып аткарылган.

Жогоруда белгиленген кемчиликтер жана кол жазмада орун алып калган айрым мүчүлүштүктөр диссертациялык иштин илимий баалуулугуна жана сапатына терс таасирин тийгизбейт, алынган илимий жыйынтыктардын, натыйжалардын, жоболордун жана практикалык сунуштардын ишенимдүүлүгүн төмөндөтпөйт.

Диссертациялык иштин илимий негиздүүлүгү жалпы жонунан жогору бааланат. Илимий иштин алдына коюлган милдеттердин толук аткарылышынын, педагогдордун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун моделинин, педагогикалык шарттарынын жана компетенттүүлүктүн деңгээлин аныктоочу чен-өлчөмдөрдүн иштелип чыгарылышынын, алардын эксперименталдык жол менен текшерилишинин негизинде, изденүүчү **Джапарова Замира Бердибековнанын “Жалпы билим берүү уюмдарынын педагогдорунун инклюзивдик компетенттүүлүгүн калыптандыруудагы педагогикалык шарттар”** деген темадагы диссертациясынын кол жазмасын Кыргыз Республикасынын **“Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндөгү жобонун” 10 п. талаптарына жооп берет** деп эсептесе болот.

10. Диссертациялык кеңештин эксперти, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыгыз билим берүү академиясынын алдындагы педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) илимий даражасын изденип алуу боюнча Д. 13.20.618 диссертациялык кеңешине, 13.00.01. – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча берилген Джапарова Замира

КӨП
КЕҢСЕ
БҒД Ҳ ҚОЛУН

KEHČĚ

“ТАСТЫҚТАЙМ”

Alaska

ВЕХБИ БАШКАПАН